

היה יודע מי שילם ומי לא].

כי הוה אתרמי ליה צורבא מרבנן [כאשר היה מזדמן אליו תלמיד חכם להקיז דם], **אגרא מיניה לא שקיל** [לא היה נוטל ממנו תשלום].

ולא רק זה, אלא **שבתר דקאי** [אחרי שקם החכם מהקזת הדם] — **יהיב ליה פשיטי** [היה אבא אומנא נותן לו מעות משלון], **ואמר ליה: זיל בריא נפשך** [והיה אומר לו: לך וקנה לך דבר מאכל, והברא את עצמך] (1268).

יומא חד [יום אחד], **שדר אביי זוגא דרבנן למיבדקיה** [שלח אביי זוג תלמידי חכמים, לבדוק את מעשיו של אבא אומנא], כדי להיווכח במעשיו הגדולים של אותו אדם, שבא לו שלום משמים יותר ממנו (1269).

אותבינהו, ואכלינהו, ואשקינהו [הושיבם אבא אומנא בביתו, והאכילם והשקם], **ומך**

לחו **ביסתרקי בליליא** [ושטח להם מצעי צמר נאים לישן עליהם בלילה].

לצפרא כרכינהו ושקלינהו, וקמו ונפקו להו כב-א **לשוקא** [בבוקר, כרכו אותם תלמידי חכמים את מצעי הצמר — ונטלום, ויצאו עמם לשוק למכרם שם] (1270) — **ואשכחינהו** [ומצאם שם אבא אומנא].

אמרו ליה: לשוימיה מר היכי שוו [תעריך לנו כמה שוים מצעים אלו, וקנה אותם לך]!

ורצו החכמים לבדקו אם יחשדם כגזלנים, או שמא יעריך את המצעים בפחות משוים, כדי שלא יפסיד הרבה בכך שיקנה אותם מהם למרות שהם שלו.

אמר להו: הכי והכי [כך וכך הם שוים].

אמרו ליה: ודלמא שוו טפי [שמא שוים הם יותר מכך]?

1268. כי אחר הקזת הדם צריכים לאכול ולשתות הרבה, כפי שמצינו במסכת שבת [קכט א], עיין שם.

1269. צריך להבין, לשם מה שלח אליו אביי את השליחים שיבדקו מעשיו, הרי כבר אמרו לו מהשמים שאין הוא יכול לעשות כמעשיו הטובים של אבא אומנא! ואולי רצה אביי לבדוק, שמא ישנן בכל זאת הנהגות שהוא יכול ללמוד ממנו, וכפי שאכן מוכח בהמשך המעשה, שלא היתה גדולתו של אבא אומנא רק בענין צניעות והטבה עם הזולת, אלא אפשר ללמוד ממנו עוד עד כמה יש להתאמץ ללמד זכות על כל אחד.

1270. מקשים המפרשים, איך עשו החכמים כך, למה אין זה בכלל איסור "לא תגנובו", שאסור אפילו על מנת למיקט [לצער ולהקניט], ואפילו על מנת לשלם כפל [כלומר, אפילו כשהגנב עושה כך כדי להנות את חבירו בכך שישלם לו לבסוף כפל], כפי שהגמרא אומרת במסכת בבא מציעא [סא ב, עיין שם]?! [וטעם הדבר, כדי שלא ירגיל האדם עצמו בכך].

וכתב השפת אמת, שאולי האיסור הוא דווקא כשרוצה שירגישו הבעלים בגניבה. מה שאין כן כאן, שלא היה זמן שהיה מרגיש אבא אומנא בגניבה, שהרי הם הודיעוהו על כך, והחזירו לו מיד, באופן כזה יתכן שמוותר. אמנם כתב שצריך עיון לדינא, ובפרט שבזמן שהודיעוהו סבור היה שהם רוצים לגנוב ממנו,

אמר להו: **אמינא** [אמרתי לעצמי], שמא פדיון שבויים איקלע להו לרבנן, ואכסיפּו למימר לי⁽¹²⁷²⁾ [אולי הזדמנה לכם מצות פדיון שבויים דחופה, והתביישתם לומר לי שאתם זקוקים לכסף]. ולכן באתם מתחילה להתארח בביתי, כדי שתוכלו להשיג כסף באופן כל שהוא.

אמרו ליה: **השתא נשקלינהו מר** [עתה, שהתברר לך שנתכוונו רק לנסותך, טול לך את מצעיך]!

לנסותו. וכששאלוהו במה חשדתנו, נתכוונו לשאול אם חשדם שלקחו את הביסטרקי כדי להשתמש בהם, ואז אכן הם נחשבים כגולנים. וביעב"ץ ציין לקצות החושן סימן שמ"ח. עיין שם.

והריטב"א במסכת בבא בתרא [ה א] כתב, שכאשר אינו עושה כן לצער את חבירו, אלא להוציא את דינו לאור — מותר. ולפי זה אפשר לפרש גם כאן, שהיות ועשו כך כדי לבדוק את מעשיו, לכן אין בכך איסור.

1271. היעב"ץ כתב: קניתי דוגמתם כך וכך. והיינו, שלא אמר שקנה את אותם מצעות עצמם, שאם כן, מה אמרו לו אחר כך: דידך נינהו — ושקלינהו מינך, הרי הוא עצמו אמר זאת קודם לכן! אמנם לפי זה צריך להבין מה שאלוהו אחר כך: במאי חשדינן, הרי לדעתם הוא לא ידע כלל שהמצעות שלו. ואם כן, לא חשדם בכלום.

1272. תמוה הדבר, היאך יתכן שגבאי הצדקה מתביישים לבקש צדקה עבור אחרים, ומשום כך נוטלים ללא רשות?!

וכתב הבן יהודיע, שחשב אבא אומנא שהשבאי ביקש בעד השבויים ביסטרקי חשובים,

אמר להו: **בהכי שקלינהו** [בסכום זה אני עצמי קניתי אותם]⁽¹²⁷¹⁾.

אמרו ליה: **דידך ניהו — ושקלינהו מינך** [מצעים אלו שלך הם — ונטלנו אותם ממך].

אמרו ליה: **במטותא מינך, במאי חשדינן** [בבקשה ממך, אמור לנו, כשראית שאנו מנסים למכור את מצעיך בלא רשותך — במה חשדתנו]?

שהרי שאלוהו במה חשדתנו. עוד קשה על מה שהשיב כששאלוהו במה חשדתנו, שהשיב שחשב שיש לפניהם מצות פדיון שבויים. וקשה טובא, וכי מותר לגנוב לצרך פדיון שבויים?

וכתב, שלולי דברי רש"י היה אפשר לבאר את הגמרא באופן אחר. והיינו, שהיות ודרכו של אבא אומנא היתה לתת רפואות משלו לחולה עני, אפשר לומר שהוא הכיר בהם שהם עניים, ואין להם על מה לשכב, ולכן נתן להם במתנה את אותם ביסטרקי לשכב עליהם, ורק שלא ימכרו אותם בשוק. ולכן, כשראה שהם מוכרים אותם בשוק, היה מקום לחשוד אותם. וכששאלוהו במה חשדתנו, השיב להם ששמא נזדמן להם פדיון שבויים. ולפי זה, מה שאמר להם: "מההיא שעתא אסחתינהו דעתי לצדקה", היינו כבר בלילה, כשנתן להם לשכב על אותם ביסטרקי. ובאמת גם הם ידעו זאת, אבל לא רצו לקבלם במתנה, היות והם באו רק לנסותו. וסיים בצ"ע.

גם הבן יהודיע הקשה מעין זה, ותירץ, שבאמת הם לא לקחו את המצעות בבוקר בסתר, אלא בפני בני הבית, ולכן אין זה נחשב גניבה. ואין זה נחשב שואל שלא מדעת [שנחשב גזולן], כי הם לא התכוונו להשתמש בהם כלל, רק

אמר לחו: מזההוא שעתא — אסחתינהו מודעתאי לצדקה [מאותו רגע שסברתי שנטלתם את המצעים לצורך פדיון שבויים, הסחתי דעתי מהם, ונתכוונתי שישמשו לצרכי צדקה].

ממשיכה הגמרא ומספרת:

הוה קא חלשא דעתיה דרבא — משום דאביי [חלשה דעתו של רבא, משום מעלתו של אביי. שהרי לאביי היתה באה אותה בת קול פעם בשבוע, ואילו לו, לרבא, היתה באה רק פעם בשנה, בערב יום כפור].

איתחזי ליה בחלמא [נראו לו בחלום מן

השמים], ואמרו ליה: מסתייך דקא מגנית אכולא כרבא [די לך בכך שאתה מגן בזכויותיך על כל בני עירך] (1273).

רבי ברוקא חזאה [שהיה ממקום ששמו "בי חוזאי"] הוה שכיה בשוקא דבי לפט [היה מצוי בשוק של מקום שנקרא "בי לפט"].

הוה שכיה אליהו גביה [היה אליהו הנביא מצוי אצלו שם].

אמר ליה רבי ברוקא לאליהו: איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי [האם יש בשוק זה אדם שהוא בן עולם הבא]? (1274)

אבות העולם לא ייחד הקב"ה שמו בחייהם, כי מי יודע מה יהיה באחריתו?!

וביאר, כי תענוג העולם הבא הוא תענוג שאין כדוגמתו ודמיונו כלל בעולם הזה. כי כל תענוג שבעולם הזה, עוצב מעורב בו. כמו, האוכל ושבע במיני תענוגים, עלולים להוליד בו חולאים רעים, וכן, עלול להיעצב מסיבות צדדיות אחרות, כהפסד ממון וכדומה. אבל תענוג העולם הבא הוא אמיתי, שאין מעורב בו שום עצב כלל. והנה אדם שרוצה ליהנות בעולם הזה מעין עולם הבא, צריך להיות שמח וטוב לב תמיד, ולקבל כל דבר בשמחה. ויאמר תמיד, הן מתת אלקים היא, ולמה אתעצב. גם כשיראה אחרים מתעצבים או מתקוטטים, ירבה שלום וינחם את ליבם. כאשר אדם נוהג כך, הרי הוא נהנה מעין עולם הבא. כמו שבירך התנא [במסכת ברכות יז א]: עולמך תראה בחייך. דהיינו, שתשיג קצת משוב עולם הבא — בעורך בעולם הזה. וזהו ששאל רבי ברוקא את אליהו, האם יש אנשים בעולם הזה, שמשגיגים קצת מדוגמת עולם הבא? והראה לו אליהו על אותם בדחנים, שהם תמיד שמחים, וגם מרחיקים

שאינם מצויים כל כך לקנותם בשוק, והם ראו אצלו את אותם ביסתרקי, והתביישו לבקשם ממנו, שהרי בני הבית משתמשים בהם, לכן לקחום בלא רשותו.

1273. ביאר המהרש"א, דהיינו על פי דברי הגמרא במסכת ברכות, שכאשר מת אביי, נעשה רבא ראש ישיבה על כל האיזור. שגם תלמידי אביי באו ללמוד אצלו תורה. ובכך נחה דעתו, שגדולה זכותו, שהוא מגן על כל הכרכים, כי כולם באים ללמוד אצלו.

והבן יהודע כתב, שכך אמרו לו: היות ואתה מגן על כל הכרך, אם יבוא לך שלום בכל יום, יתקאנו המקטרגים. ועיין שם עוד מה שכתב בביאור הענין.

1274. הקשה הגאון יעקב, מה לו לרבי ברוקא לשאול על ענין זה, אם בני עולם הבא הם או לא, וכי אחותו או בתו הם מבקשים? ויותר תמוה תשובתו של אליהו, שהראה לו על בני אדם שחיים בעולם הזה, שהם בני עולם הבא. הרי נאמר ה"ן בקדושו לא יאמין", ואפילו על

אמר ליה: לא. אין כאן אדם כזה (1275).

מעשיך, במה אתה עוסק?

אמר ליה אותו אדם לרבי ברוקא: זיל האירנא ותא למחר [לך עתה, ובוא מחר], ואז אענה לך על שאלותיך.

למחר פגש שוב רבי ברוקא את אותו אדם. אמר ליה: מאי עיבדיך [מה מעשיך]?

אמר ליה: זנדוקנא אנא [שומר בית האסורים אני]. ואסרנא גברי לחוד ונשי לחוד [ואני אוסר את האנשים לחוד ואת הנשים לחוד], ורמינא פוריאי בין הני להני [ומטיל אני את מיטתי בין אלו לאלו], כלומר, אני ישן בין האנשים לבין הנשים, כי היכי דלא ליתו לידי איסורא [כדי שלא יתערבו אנשים בנשים, ויבואו לידי עבירה].

כי חזינא בת ישראל דיהבי נכרים עלה

אדהכי והכי [בינתיים, תוך כדי שהיו עומדים ומדברים], חזא להווא גברא דהוה סיים מסאני אוכמי, ולא רמי הוטא דתכלתא בגלימיה [ראה אליהו אדם אחד, שהיה נועל מנעלים שחורים, שלא כמנהג היהודים (1276)], וכן, לא היה מוטל פתיל תכלת בבגדו (1277).

אמר ליה לרבי ברוקא: האי, אדם זה שלפנינו, בר עלמא דאתי [בן עולם הבא] הוא (1278).

קרא ליה, ולא אתא לגביה [קרא לו רבי ברוקא, ולא בא אותו אדם אליו].

רהט בתריה [רץ רבי ברוקא אחריו].

אמר ליה לאותו אדם: מאי עיבדיך [מה

בשם רבינו תם, שדווקא רצועות המנעל היו שונות אצל היהודים מאצל הנכרים. שרצועות הנכרים היו שחורות, ושל ישראל — לבנות. אבל המנעל עצמו היה שחור אצל כולם. ומה שנקטה הגמרא כאן "מסאני אוכמי" היינו שגם הרצועות היו שחורות.

1277. צריך להבין, אם הכוונה שהיה לובש בגד של ארבע כנפות, איך הותר לו לבטל מצות עשה דאורייתא ולא להטיל ציצית בבגדו?! ושמה באמת לא לבש בגד של ארבע כנפות. אלא שמנהג היהודים היה ללכת בבגד של ארבע כנפות ולהטיל בו ציצית כדי לקיים את המצוה בתמידות, ואותו אדם לא עשה כן, כדי שלא יכירו בו הנכרים שהוא יהודי.

1278. פירש בעיון יעקב, שהטעם שאדם זה היה בן עולם הבא, משום שהוא היה מזכה הרבים. וכל המזכה את הרבים — אין חטא בא

הקטטה, ועושים שלום בין אדם לחבירו.

עוד פירשו המפרשים, ששאל רבי ברוקא האם ישנם כאלו שבטוחין בכך שלא יבואו לידי חטא? והראה לו על אותו אדם, שמזכה את הרבים ומונעם מן החטא. וכל המזכה את הרבים — אין חטא בא לידו [כפי שמצינו במסכת אבות].

1275. בגליון הש"ס ציין לספר תורת חיים במסכת סנהדרין [פח ב]. שכתב, כי מה ששנינו שם במסכת סנהדרין שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, היינו לאחר שמת ונדון בעונשים, שאז נתכפר לו, ונעשה בן עולם הבא. ואם כן, מה ששאל רבי ברוקא האם יש כאן אדם שהוא בן עולם הבא, היינו כמו שהוא חי כעת, בלא כפרת ייסורים. ועל זה השיבו אליהו, שאין עתה אדם כזה בשוק.

1276. כתבו התוספות [במסכת סנהדרין עד ב]

שעל ידי כך, כי הווי גזרי גזירתא [כאשר הם מחליטים לגזור גזירות על ישראל], מודענא להו לרבנן [מודיע אני על כך לחכמים], ובעו רחמי, ומבטלי לגזירתייהו [והם מבקשים רחמים מן השמים, ומבטלים את הגזירות].

עוד שאלו רבי ברוקא: ומאי טעמא כי אמינא לך אנא מאי עוברך, אמרת לי זיל האידנא ותא למחר [מה הטעם שכששאלתיך מה מעשיך, אמרת לי שאלך עתה, ואבוא למחר]?

אמר ליה: בההיא שעתא גזרי גזירתא [באותה שעה שמעתי את הנכרים שהם גוזרים גזירה על ישראל]. ואמינא [ואמרת] בלבין, ברישא איזיל ואשמע להו לרבנן דלבעי רחמי עלה דמילתא [קודם כל אלך מיד ואודיע דבר זה לחכמים, כדי שיבקשו על כך רחמים].

אדהכי והכי אתו הנך תרי אתי [בינתיים הגיעו לשוק עוד שני בני אדם].

אמר ליה אליהו לרבי ברוקא: הנך נמו בני עלמא דאתי נינהו [גם אלו — בני עולם הבא הם].

אזל לגבייהו [הלך רבי ברוקא אל אותם בני אדם].

אמר להו: מאי עוברייכו [מה מעשיכם]?

אמרו ליה: אינשי בדוחי אנן, מבדחינן עציבי [אנשים בדוחים ושמחים אנחנו, ואנו

עינייהו, מסרנא נפשי — ומצילנא לה [כאשר אני רואה בין האסירים נערה בת ישראל, שנותנים בה בעלי בית האסורים את עיניהם לדבר עבירה, מוסר אני נפשי, ומצילה מן האיסור].

ממשיך אותו אדם ומספר:

יומא חד הוות נערה מאורסה גבן, דיהבו בה נכרים עינייהו [יום אחד היתה אצלנו נערה מאורסה, שנתנו בה הנכרים את עיניהם].

מה עשיתי כדי להצילה —

שקלי דורדייא דחמרא, ושדאי לה בשיפולה [נטלתי שמרי יין, שהם אדומים כדם, והטלתיים בשפולי בגדה], ואמרו [כדי שיסברו ויאמרו הרואים]: דיסתנא היא [דרך נשים לה (1279)], ומאוסה היא].

אמר ליה רבי ברוקא: מאי טעמא [מה הטעם] שאינך נוהג כדרך היהודים, לית לך חוטי [שאיך יציצית מוטלת בבגדך], וסיימת מסאני אוכמי [ואתה נועל מנעלים שחורים]?

אמר ליה: עיילנא ונפיקנא ביני נכרים [אני נכנס ויוצא בין הנכרים]. ולכן איני נוהג כדרך היהודים, כי היכי דלא לידעו דיהודאה אנא [כדי שלא ידעו הנכרים שיהודי אני].

ולשם מה אני נכנס לבין הנכרים —

כדי לשמוע את שיחתם ודיונייהם.

על ידו, וממילא יהיה בן עולם הבא.

1279. כך מצינו במסכת עבודה זרה [כד ב]:

אמר רב אשי, כמאן קרו פרסאי לנדה דישתנא? מהכא: כי דרך נשים לי. ופירש שם רש"י, ש"דישתנא" נוטריקון: ד' — דרך. ש' —

מבדחים בני אדם עצובים] (1280).

ג. ועל ארבה וחסיל,

ד. ועל חיה רעה.

רבי עקיבא אומר: על השדפון ועל הירקון, אפילו נראו בכל שהוא, בכמות מזערית ביותר — מתריעין (1283).

וכן לגבי ארבה וחסיל, אפילו אם לא נראה בארץ ישראל אלא כנה אחד [עוף אחד מהם] (1284), מתריעין עליהן.

שנינו במשנתנו: ועל חיה וכו'.

תנו רבנן: חיה רעה שאמרו שמתריעין עליה, דווקא בזמן שרואים שהיא משולחת מן השמים להזיק — מתריעין עליה.

אבל אם אינה משולחת, אלא מהלכת כדרכה

אי נמי, ועוד דבר אנו רגילים לעשות, כי חזינן בי תרי דאית להו תיגרא בהדיהו [כאשר אנו רואים שני בני אדם שיש ביניהם מריבה], טרחינן ועבדינן להו שלמא [אנו טורחים על ידי דברי בדיחות, ועושים ביניהם שלום] (1281).

שנינו במשנתנו: על אלו מתריעין בכל מקום כו'.

תנו רבנן: על דברים אלו דלהלן מתריעין בכל מקום:

א. על השדפון,

ב. ועל הירקון (1282),

נשים.

1280. רבינו חננאל כתב: יש לנו חן שפה, ודברים המסירים עצב מן הלב.

1281. והרי שנינו: "אלו דברים וכו' והקרון קיימת לו לעולם הבא וכו' והבאת שלום בין אדם לחבירו." רש"י.

1282. נתבאר במשנה, שדפון הוא חולי בתבואות, וירקון הוא חולי בבני אדם. עיין שם.

1283. ומה ששנינו במשנתנו "מעשה וכו' וגזרו תענית על שנראה כמלא פי תנור שדפון באשקלון", היינו לענין להתענות. אבל לענין התרעה, אף בכל שהוא — מתריעין. ועוד אפשר לומר, שאין הכוונה שדווקא כשיעור זה, כמלא פי תנור, מתריעין, אלא מעשה שהיה — כך היה. רש"י.

והשפת אמת הקשה על שני תירוצי רש"י.

על התירוץ הראשון הקשה, הרי שיטת רוב הפוסקים, וכן המשמעות אף מדברי רש"י עצמו, ש"מתריעין" כולל גם תענית. ועל התירוץ השני הקשה, אם כן, מה הדיון בגמרא להלן אם הכוונה לפי תנור תבואה, או לפי תנור פת, הרי אין בכך נפקא מינה להלכתא! והביא שבאמת המגיד משנה [פרק ב' מהלכות תעניות, הלכה י"א] כבר השיג כן על רש"י, וכתב שהרמב"ם פירש, ש"כל שהוא" היינו כמלא פי תנור. עיין שם.

אמנם כתב השפת אמת, שאין צריך לדחוק בזה. כי אפשר לומר שרבי עקיבא אכן סובר שמתריעין בכל שהוא, אבל אנו פוסקים כסתם משנה, ששנינו שדווקא כמלא פי תנור. ועיין שם מה שכתב ביישוב דברי רש"י.

ועיין ברבינו חננאל, שכתב שרבי עקיבא חולק על התנא של משנתנו.

1284. שלשון "כנף" — לשון עוף הוא. כמו "כל צפור כל כנף." רש"י.

— אין מתריעין עליה (1285).

ועתה עלינו לברר, אי זו היא חיה שנחשבת משולחת, ואי זו היא — שאינה משולחת. כלומר, מנין נדע אם החיה משולחת מן השמים, שנתריע על כך?

ממשיכה הברייתא ומבארת:

אם נראית החיה בעיר — הרי היא משולחת מן השמים, שהרי אין דרכן של חיות להראות בעיר, אלא רק במקומן הטבעי, בשדה.

אבל אם נראית בשדה — אינה משולחת מן השמים. שהרי כך הוא דרכה תמיד, להיות בשדה.

נראית ביום — הרי היא משולחת מן השמים (1286).

אבל אם נראית בלילה — אינה משולחת מן השמים.

אם ראתה החיה שני בני אדם, ורצתה [ורצה] אחריהן — הרי היא משולחת.

אבל אם נחבאת החיה מפניהן — אינה משולחת.

אם טרפה [הרגה] החיה שני בני אדם, ואכלה רק אחד מהן — הרי זו משולחת מן השמים. שאם לא כן, למה הרגה שני בני אדם, אם היתה רעבה רק לאחד?

אלא ודאי היתה משולחת מן השמים להרוג בני אדם! (1287)

אבל אם אכלה החיה את שניהן [את שני בני האדם שהרגה] — אינה משולחת. שהרגה את שניהם משום שהיתה רעבה לאכול שני בני אדם.

עלתה החיה לעלית הגג, ונמלה תינוק מעריפה — הרי היא משולחת.

ועתה דנה הגמרא בדברי הברייתא.

מקשה הגמרא: הא גופה קשיא [דברי הברייתא עצמם מוקשים]!

אמרת בתחילה: נראתה בעיר משולחת. משמע שבכל מקרה, לא שנא [לא שונה] באופן שנראתה ביום — ולא שנא שנראתה בלילה, אם היה זה בעיר — הרי זו משולחת.

וחדר, ולהלן בברייתא, אמרת: ביום משולחת, בלילה — אינה משולחת. משמע שאם נראתה בלילה, אף שהיה זה בעיר, אין

דווקא אופן זה, שטרפה שנים ואכלה אחד, הרי לכאורה הוא הדין בטרפה אחד ולא אכלה אותו, שמוכח מכך שהיא משולחת! ועיין שם מה שכתב ביישוב הענין.

והשפת אמת כתב, שאפשר לומר, שנקטה הגמרא שני בני אדם לומר חידוש, שאפילו באופן כזה היינו דווקא ברצה. אבל בעמדה — אינה משולחת. אבל באמת הוא הדין באחד.

1285. לא רק שאין מתריעין עליה, אלא אף אין צועקין עליה. כי כל שאינה משולחת, אינה גזירה משמים, אלא כך הוא טבעה. ראשונים.

1286. להלן בגמרא יתבאר באיזה אופן מדובר, האם מדובר שנראתה בעיר — או בשדה.

1287. הקשה הגבורת ארי, למה נקטה הגמרא

זו משולחת!

ומתרצת הגמרא: **לא קשיא. הכי קאמר** [כך אמר, לכך התכוון] התנא של הברייתא:

אם **נראתה החיה בעיר**, וכגון שנראתה **ביום**, שהרי סתם לשון "נראתה" משמע שהיה זה ביום — הרי היא **משולחת**.

משמע, אבל אם נראתה **בעיר בלילה** — **אינה משולחת**. כי בלילה אין החיה חוששת, ואפילו בעיר.

אי נמי, וכמו כן, ישנו עוד אופן שאינה נחשבת משולחת: אם נראתה **בשדה**, **אפילו** אם היה זה **ביום** — **אינה משולחת**, שהרי זהו מקום גידולה (1288).

עוד מקשה הגמרא על הברייתא:

שנינו: **ראתה שני בני אדם ורצתה אחריהן** — **משולחת**.

משמע, **הא** אם ראתה שני בני אדם ולא רצה אחריהן, אף שנשארה **עומדת**, ולא ברחתה ונחבאת מפניהם — **אינה משולחת**.

והדר [ולאחר מכן, בהמשך המשנה] **אמרת**:

נחבאת מפניהן, מפני אותן שני בני אדם — **אינה משולחת**.

משמע, **הא** אם היא **עומדת** במקומה, ואינה בורחת ונחבאת מפניהן — הרי היא **משולחת**!

ומתרצת הגמרא: **לא קשיא. כאן**, מה שמשמע מהרישא שאם עמדה, אף שלא התחבאה — אינה משולחת, היינו **בשדה הסמוכה לאגם** [אגם הוא מקום סמוך לעיר, מלא קוצים, שהחיות נחבאות שם].

כיון שהחיה נמצאת בסמוך למקום גידולה, אינה בורחת. כי סוברת היא, שאם ירדפו אחריה בני האדם, תברח ותתחבא מפניהם מיד.

ואילו **כאן**, מה שמשמע מהמשך המשנה, שאם עמדה — הרי זו משולחת, היינו **בשדה שאינה סמוכה לאגם**. שבאופן כזה, אין רגילות שתעמוד ולא תברח. וכיון שזו אינה בורחת, סימן הוא שהיא משולחת מן השמים מחמת גזירה.

עוד שנינו בברייתא: **טרפה שני בני אדם כאחד** (1289), **ואכלה אחד מהן** — **משולחת**. **אכלה שניהם** — **אינה משולחת**.

1288. כך היא הגירסא על פי הגהות הב"ח ומהר"ב רנשבורג בדברי רש"י [ד"ה הכי קאמר]. ועיין בגבורת ארי. ועיין בלחם משנה, שנראה שהיתה לו גירסא אחרת בגמרא, והבין שיש שני תירוצים בגמרא. ועיין עוד בשפת אמת.

1289. האחרונים דנים אם הכוונה דווקא באופן זה, שטרפה את שניהם כאחד [כי אם לא טרפה

אמנם אפשר גם לומר, שדווקא בשנים הרי היא משולחת. אבל באחד — אינה משולחת. כפי שמשמע קצת בלשון הרמב"ם [תעניות פרק ב' הלכה ז'] והמגן אברהם [סימן תקע"ז], שכתבו בביאור הענין, שהוא משום שנאמר "ומוראכם וחיתכם יהיה על כל חית הארץ". וזו שעמדה לנגדם, ולא יראה — בכלל שילוח היא. ואפשר שנתכוונו לומר כיון שנאמר בלשון רבים, צריך שיהיו דווקא שנים. עיין שם.

אלא, התנא מדבר בבית ככוכי דציידוי [כוך, מבנה המשמש את הציידים כאשר אינם עסוקים בציד] הנמצא בשדה, שהם מתחבאים בו כדי לארוב לעופות ולצוד אותם.

והשמיענו התנא, שאף שאין זה בנין קבוע, ואינו נחשב כיישוב, והוא נמצא במקום הגידול הטבעי של החיות — בשדה, שהדין הוא שאם נראית שם חיה, אינה משולחת —

מכל מקום, אם עלתה חיה לגג של אותו כוך ציידים, ונטלה תינוק מעריסה, אין זה טבעה, והרי זו משולחת.

שנינו במשנתנו: **על החרב וכו'.**

תנו רבנן: חרב שאמרו במשנתנו שמתענין עליה (1291), **אינו צריך** התנא לומר ולחדש דבר זה גבי חרב שאינו של שלום, דהיינו, מלחמה הבאה על ישראל. כי דבר פשוט הוא שמתריעין על כך.

אלא, כוונת התנא לומר, שאפילו על חרב של שלום, דהיינו, חיל מלחמה שאינם באים

ותמהה הגמרא: היאך אומר התנא, שאם החיה אכלה שני בני אדם — אינה משולחת, והא אמרת שאפילו אם רצתה [רצה] אחרי בני אדם, אף שלא טרפה אדם כלל, הרי היא משולחת! (1290)

אמר רב פפא: כי תני ההיא, מה ששנה התנא, שדווקא אם אכלה הרי היא משולחת, אבל אם רק רדפה, אינה משולחת — היינו באגמא [באגם, המקום שהחיות מצויות בו]. כיון שהיא נמצאת במקום גידולה, אינה חוששת לרדוף אחרי בני אדם.

גופא [שנינו בגוף המשנה]: **עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה — משולחת.**

ותמהה הגמרא: **פשיטא!** פשוט הדבר, שאם העיזה חיה עד כדי כך, לעלות לגג בית שדרים בו בני אדם, וליטול משום תינוק, ודאי שהיא משולחת!

אמר רב פפא: אין מדובר בבית הנמצא בתוך יישוב. כי באופן כזה אכן פשוט הדבר שהיא משולחת, ולא היה צריך התנא להשמיענו דין זה.

מחמת רעבון, אינה משולחת. ורק כשיוצאת ממקומה, זה עצמו הוכחה שמשולחת היא. ועיין בגבורת ארי שכתב להוכיח מכאן שברצתה אנו אומרים שאין זה לרעבון. ודחה השפת אמת דבריו.

1291. כתב השפת אמת, שלכאורה צריך לומר, דהיינו דווקא לענין עצם התענית. שאפילו כשהיא חרב של שלום — מתענין עליה. אבל אין כוונת הגמרא לומר שנחשבת מכה מהלכת, שהרי הם הולכים למקום אחר, ורק במקום שעוברים דרכו — יכולה להיות סכנה.

את שניהם כאחד, הרי זה כאילו טרפה אחד ולא אכלתו, וכבר הבאנו שיש נדון מה הדין באופן זה, או לאו דווקא. עיין גבורת ארי ושפת אמת.

1290. ביאר השפת אמת, דהיינו, שאף שלא השיגה אותם, היות ורצה אחריהם, הרי אנו אומרים שמחמת רעבון עשתה, ומכל מקום הרי היא משולחת! ומדוע בטרפה ואכלה אינה נחשבת משולחת? ומתרצת הגמרא שמדובר באגם. והכלל הוא, שבמקום הגידול הרגיל שלהם, אינם יראים. ולכן, כל שהיא עושה

אלא מלחמתו היא נגד אשור, אשר שלחוהו אלהיו להלחם בהם.

ועתה, צריכים אנו לברר, למה התכוון פרעה בדבריו "אלהים אשר עמי". האם כוונתו לאלקי השמים, או להבדיל, לעבודה זרה.

מאן [מיהו] אותו "אלהים" שאמר פרעה שהם שלחוהו למלחמה?

אמר רב יהודה אמר רב: זו עבודה זרה. כלומר, פרעה טען, שאלהים אחרים שלחוהו להלחם באשור.

אמר יאשיהו בליבו: **הואיל וקא בטח פרעה בעבודה זרה — יכילנא ליה** [הואיל ופרעה בוטח וסומך על עבודה זרה, אני יכול לו, ואנצחנו במלחמה]. ולהלן יתבאר במה טעה המלך יאשיהו.

כתוב בהמשך המקרא: **"וירו היריב למלך יאשיהו, ויאמר המלך לעבדיו: העבירוני כי החליתי מאד"**.

מאי "כי החליתי מאד"? (1294)

להלחם בישראל, אלא רק עוברים דרך ארץ ישראל, כדי להלחם במקום אחר — מתריעין (1292).

ומפני מה צריך להתריע על חרב של שלום, והרי אינם באים להלחם בישראל —

שהרי אין לך חרב של שלום יותר מחילו של פרעה נכה, ואף על פי כן נכשל בה, באותה מלחמה, המלך יאשיהו, וכפי שיסופר להלן.

שנאמר כאשר רצה פרעה נכה מלך מצרים לעבור דרך ארץ ישראל להלחם באשור במקום הנקרא כרכמיש אשר על נהר פרת (1293), ויצא יאשיהו מלך ישראל למלחמה נגדו, כדי למנעו מלעבור בארץ ישראל:

כב-ב **"וישלה אליו [פרעה נכה] מלאכים לאמר: מה לי ולך מלך יהודה?! לא עליך אתה היום, כי אל בית מלחמתי. ואלהים אמר לבהלני. חדל לך מאלהים אשר עמי — ואל ישחיתך"**.

והיינו, ששלח פרעה שליחים אל יאשיהו, שישכנעו אותו להמנע מלהלחם בו. כי באמת אין כלל מלחמה בינו ובין ישראל,

ואילו מצרים — בדומה של ארץ ישראל. ולכן, כדי להלחם באשור אשר על נהר פרת, היה מוכרח פרעה מלך מצרים לעבור בארץ ישראל. רש"י שם.

1294. הפירוש הפשוט של "החליתי" הוא מלשון מחלה. והיינו, שנעשה חולה מן המכה. עיין במפרשים על הפסוק [מלכים א' כב]. ופירשו שם, שלא אמר למשרתו שהוכה, כדי שלא יבעית אותו, וייוודע לכולם, ויגוסו מן המלחמה [עיין רד"ק רלב"ג ומצודת דוד].

1292. הקשה הרש"ש [לעיל במשנה], הרי שנינו שעל החרב מתריעין בכל מקום, ופירש שם רש"י, שאם נראה באספמיא, מתריעין בכבל. אם כן, מה החידוש בכך שמתריעין על חרב של שלום, העוברת להלחם במקום אחר, הרי עליהם להתריע משום אותו מקום שהם הולכים להלחם בו! ותירץ, כיון שעדיין לא הגיעה החרב לשם, אין לנו להתריע כעת. ועיין שם מה שתירץ עוד בזה.

1293. נהר פרת הוא בצפונה של ארץ ישראל,